

GreenLine®

Together we try greener

Skapa ditt eget kretslopp

Komposten - en källa till energi

Återvinn och få ett eget kretslopp

Att kompostera sluter kretsloppet i trädgården. Det blir ny jordförbättring och näring som växterna och trädgården kan återbruka. Det är den perfekta jordfabriken i den egna trädgården. Slutprodukten i komposten blir näring och mull att använda på olika ställen i trädgården. Komposten ger det absolut bästa jordförbättringsmedlet som får allt att växa bättre i trädgården!

Kompostera för trädgården, ekonomin och miljön

Det är roligt att kompostera, att göra sin egen gödning eller använda egen planteringsjord och se hur bra det växer på sina odlingar. Detta samtidigt som det skapas förutsättningar för en ökad biologisk mångfald i närmiljön. Att det dessutom är en god insats för miljön och ett sätt att skapa ett eget kretslopp hemma i trädgården gör att det känns ännu mer givande. Det finns många miljövinster med en egen kompost. Inte minst färre transporter för bortforsling av avfall och sedan vid inköp av jord, gödsel och jordförbättringsmedel!

Olika typer av komposter	4-5
Kompostens placering	6-7
Vad kan komposteras?	8-9
Så startar du upp en kompost	10-11
En nedbrytningsprocess	12
Vårda kompostarbetarna	13
Kol och kväve	14-15
Tips och råd	16-17
När är komposten mogen?	18
Användning av kompostjord	19
Ovälkomna gäster	20-21
Ta vara på regnvattnet	22-23

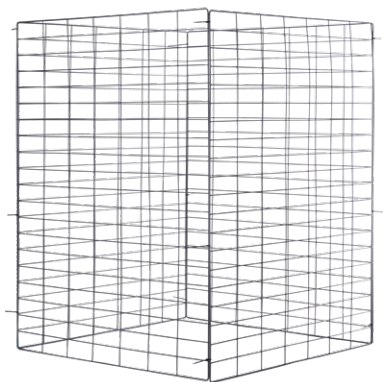

Olika typer av komposter

Man brukar tala om två olika typer av komposter - varmkompost och kallkompost. GreenLine ger dig ett brett utbud av hållbara och effektiva utomhuskomposter för olika maxtemperaturer.

Kallkomposter

Med kallkompost kan du kompostera allt ditt trädgårdsavfall.

Keeper galler

Kallkompost

Keeper galler sätts enkelt ihop med buntband till en trädgårdskompost.

Garden Easy, 300 liter

Kallkompost

Garden Easy är en trädgårdskompost konstruerad för bästa luftcirkulation, därmed gynnas processen som gör avfallet till värdefull och näringsrik mylla till trädgården.. Smidig tömningslucka gör det enkelt att få ut den färdiga kompostjorden.

Varmkomposter

Med varmkompost kan du kompostera både trädgårdsavfall och organiskt matavfall.

Master, 375 liter

Varmkompost, -15° eller -25°

I en rätt skött kompost hålls processen igång ner till temperaturer på -15° eller -25° för Master Plus. Kraftig botten och sidor med Airtec™ teknik främjar syretillförseln. Master är stabil och tät och uppfyller kraven från renhållningsordningen gällande skadedjurstäthet. Windtec™ locket vrids fast och har snäpplås för bra täthet.

Mully, 360 liter

Varmkompost, -15°

Med Thermotec™ tekniken, isolerad med EPS-cellplast, tillsammans med den koniska formen ger Mully en optimal värmeållning och därmed möjlighet att kompostera även under kalla perioder. I en rätt skött kompost hålls processen igång ner till temperaturer på -15 grader. Fyllning sker genom lock med gångjärn på kompostens ovansida.

Kompostens placering

Placera gärna komposten nära köksentrén, och om möjligt på en skuggig och vindskyddad plats. Ställ den på genomsläpplig, plan mark, t.ex. gräsmatta eller jord. Då kan det näringsrika lakvattnet sippra ned i jorden och maskarna kan ta sig in och ut. Tänk också på att den ska vara lätt att tömma. Se till att det finns utrymme för att köra fram en skottkärra alldeles bredvid. Det behövs också en plats för ett kärl med lämpligt strömaterial till köksavfallet.

Fördelar vid placering

- Nära köksentrén
- Skuggig och vindskyddad plats
- Genomsläpplig och plan mark
- Utrymme för tömning

COMPOSTER

300

Vad kan komposteras?

Du kan kompostera praktiskt taget allt från växt- eller djurriket. Matrester, rotfruktsskal, fruktrester, kaffesump, äggskal, hushållspapper och trädgårdsavfall. Exempel på sådant du inte ska lägga i din kompost är kemikalier, städamm, cigarettfimpar, aska, kalk, plast, glas, metall, läder och gummi.

Från köket:

- Frukt och grönsaker
- Köttrester
- Fisk och skaldjur
- Mjölksprodukter
- Ostkanter
- Ägg och äggskal
- Brödrester
- Kaffesump (även filter)
- Tepåsar och teblad
- Mjöl, ris och pasta
- Vissna blommor
- Krukväxter och jord
- Oblekt hushållspapper
- Äggkartonger

Från trädgården:

- Gräs
- Mossa
- Vissna växter
- Löv
- Hö och halm
- Bark
- Barr
- Grenar och kvistar

Så startar du upp en kompost

Luftig bädd i botten

Börja med att lägga en 10-15 cm tjock luftig bädd av finklippt ris och kvistar i botten på kompostbehållaren så att luften kan komma in underifrån. Lägg därefter ett lager med lite finare trädgårdsavfall och sist ett lager färdig kompost eller jord. Gammal kompostjord, torvmull eller annan mylla längst ner gör att komposteringen lättare kommer igång.

Tillsätt daggmaskar

Lägg gärna i några daggmaskar från trädgårdslandet. De påskyndar processen och underlättar luftningen. Daggmaskar trivs ofta bra i kompostens botten och vid kanterna där det inte blir för varmt. Börja med att lägga i grönsaks- eller trädgårdsavfall. Vänta med att lägga i rester av kött och fisk till dess att komposten kommit i gång ordentligt. Det brukar ta ett par veckor.

Lufta och tillsätt strö

Lufta kompostmaterialet regelbundet. Det gör du enklast, varje gång du tömmer din komposthink, genom att blanda om i ovanskiktet, någon eller några decimeter ned, så att det nyss ilagda materialet blandas med lite av det som ligger överst i behållaren. Täck sedan avfallet med ett lager strömaterial. När du lägger i kött, fisk, skaldjur eller färskt gräsclipp är det viktigt att du täcker avfallet noga för att hindra flugor att komma till. Vid varmkompostering är det viktigt att tillsätta strömaterial för att underlätta syresättningen. Dessutom bidrar det kolrika strömaterial till att suga upp överflödigt lakvatten som annars orsakar dålig lukt. Strömaterialen bör ha lite struktur för att underlätta syresättningen av komposten som annars lätt blir för kompakt. Det kan t.ex. vara flis av kvistar och grenar, torra löv, sågspån, finfördelad bark, hackat hö och hackad halm. Blanda gärna flera olika material.

Greenlines luckringsstav gör det enkelt att röra om och ger en effektiv luftning. Klaffarna stängs när man pressar ned staven i komposten och öppnar sig automatiskt när den dras upp igen. Greenline Kompostströ reglerar effektivt kol-, kväve- och fuktbalansen i komposten.

En nedbrytningsprocess

Kompostering är en nedbrytningsprocess som ständigt pågår i naturen runt omkring oss. När organiskt avfall, såsom döda växter eller växtdelar, faller till marken tar mikroorganismer och smådjur vid och bryter ned avfallet till mull och näringsämnen som därmed bildar grund för nytt liv. Att kompostera innebär att vi använder oss av denna process. Vi strävar efter att åstadkomma en så bra arbetsmiljö som möjligt för de små nedbrytarna. Behållaren hjälper dem att hålla värmen. Det du behöver göra är att se till att de får luft, vatten och näring.

Luft

Det är viktigt att lufta komposten regelbundet, genom att blanda in grövre material och röra om, så att syre kommer till överallt. Ligger materialet löst i komposten kan syre sila sig in i tillräckling mängd och koldioxid ut. Det är viktigt att komposten är ventilerad. Tecken på dåligt lufttillförsel är jäsnings, förruttelse och illaluktande kompost.

Vatten

Vatten är livsnödvändigt för mikroorganismerna. Är fukthalten för låg kan de inte ta upp den näring de behöver och nedbrytningen avstannar. För mycket fukta, däremot, täpper igen luftkanalerna och komposten får för lite syre. Man brukar likna den ideala fuktigheten vid en urkramad tvättsvamp. Myror i komposten kan vara ett tecken på att den är för torr.

Näring

Trädgårds- och hushållsavfallet innehåller energi. När mikroorganismerna bryter ned avfallet frigörs energin i form av värme och komposten blir varm. För att hålla komposten varm även under vintern måste den "matas" ofta. Det är bättre att lägga i mindre mängder avfall ofta än stora mängder mer sällan.

Vårda kompostarbetarna

Luftens syre reagerar med kolhydraterna i det organiska avfallet och bildar koldioxid, vatten och energi. Mikroorganismer utför detta arbete åt oss. Vår uppgift vid kompostering är att se till att mikroorganismerna får en så gynnsam miljö som möjligt för att fungera och därmed kunna hjälpa oss med komposten.

Mikroorganismer

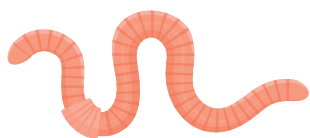
Inne i kompostens mörker kryllar det av mikroorganismer och smådjur som arbetar troget dygnet runt som nerbrytare. Mikroorganismerna finns överallt runt omkring oss och kan föröka sig i ett rasande tempo. Vid gynnsamma förhållanden kan de fördubblas på 20 minuter!

...och andra små varelser

Andra små varelser är t.ex. klokrypare, hoppstjärter, kvalster, nematoder, gråsuggor, tvestjärter och tusenfotingar.

Maskar

Maskar gör synnerligen stor nytta i komposten. De bidrar till att kompostmassan får ett mer koncentrerat växtnäringsinnehåll. Dessutom luftar de komposten med sina gångsystem. Dyngmasken och lövmasken trivs i komposter med mycket färskt material. Ibland kan det bli för varmt för masken i en isolerad behållare. Då kan du istället tillsätta mask vid efterkomposteringen som sker i en enklare behållare utan isolering.

Kol och kväve

Mikroorganismerna behöver näring och energi för att kunna bryta ned avfallet och föröka sig. De viktigaste ämnena är kol och kväve. Båda dessa ämnen måste finnas med i lämpliga proportioner för att nedbrytningsprocessen ska komma igång.

Torrt - mycket kol

Olika material har olika innehåll av kol och kväve. I grova drag kan man säga att det som är torrt och vedartat, t.ex. sågspån, flis av grenar och kvistar, bark, halm, papper och torra löv innehåller mycket kol.

Fuktigt - mycket kväve

Det som är fuktigt och färskt, t.ex. kött- och fiskrester, matrester, gödsel, färskt gräsklipp, frukt och grönsaker innehåller mycket kväve.

En hushållskompost består ofta av mycket kväverikt och fuktigt avfall. Det är därför viktigt att tillsätta torrt, kolrikt strömaterial som bidrar till en bra kol/kväve balans och suger upp den över-flödiga vätskan.

En renodlad trädgårdskompost däremot innehåller mycket kolrikt avfall och behöver därför tillskott av kväverikt material för att det ska bli mull inom rimlig tid.

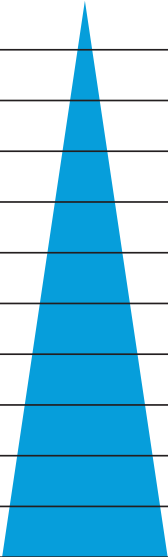

Tillsätt Strömaterial

Ta för vana att tillsätta en skopa strömaterial varje gång du tömmer din komposthink. 1 del strö till 3 delar köksavfall är en lämplig blandning.

Kompostaktivatorer

Kompostaktivatorer, som bakteriekulturer och speciella gödselmedel, är ofta onödiga. Har du mycket kolrikt trädgårdsmaterial i din kompost och vill påskynda processen kan du istället tillsätta färskt gräsklipp, stallgödsel eller färdig kompost.

Olika material innehåller olika mängder kol och kväve

Material	Kol	Kväve	Kol/Kväve
	Lite kol	Mycket kväve	
Köttrester			2:1
Isbergssallad			13:1
Matavfall			15:1
Gräsklipp			20:1
Potatis			23:1
Frukt/grönsaker			30:1
Torvmull			50:1
Löv			50:1
Halm			50:1
Multnat sågspån			200:1
Färskt sågspån			500:1
			Mycket kol

Tips och råd

Att sköta en kompost är inte så svårt, men inte heller så enkelt som att slänga allt i en hög i trädgårdens hörn. En kompost ska se ordnad och "snugg" ut. Nyckelordet för skötsel av en kompost är balans. Vårt material ska läggas löst och luftigt eller blandas med torrare material. Torrt material ska vattnas lite. Komposten ska inte vara för mjuk och lös men inte för hård och packad heller, utan "lagom". Vad lagom är lär man sig enbart av erfarenhet.

Fin dela lagom

Vid all kompostering går nedbrytningsprocessen snabbare om materialet är finfördelat. Men det ska göras med måtta. Överdriven finfördelning kan göra komposten för kompakt och medföra sämre lufttillförsel. Redan i köket kan du tänka på att finfördela skal av apelsin, citron, melon och banan, potatisar, stora brödbitar, äggskal och liknande i småbitar.

Blanda ner ytskiktet

Varje gång du lägger avfall i komposten, är det viktigt att blanda ned det i ytskiktet. Efter omblandningen måste det färska avfallet täckas med strö. Om det inte täcks, blir det fritt fram förflugor att lägga ägg.

Rör om

Med jämna mellanrum bör du röra om djupt ned i komposten, och även ut mot kanterna. Omblandningen är nödvändig för god tillförsel av syre och därmed en snabb nedbrytning.

Utan tillskott

Om du inte kommer att lägga in nytt köksavfall under en längre tid (t.ex. på semestern), så lägg på ett extra tjockt lager med täckmaterial.

Frysrisk

Rör om ofta. Isolera behållaren, t.ex. med ett innerlock av frigit, som ligger direkt på avfallet. Komposten kommer igång igen till våren.

För blött

Blanda in sågspån, träflis, gammal kompostjord eller gamla torra löv. Lufta komposten. Låt köksavfall rinna av före kompostering.

För torrt

Vattna komposten. Lägg i mer köksavfall, och mindre torrt. Minska det grova trädgårdsavfallet eller finfördela det mer.

Undvik aska i Komposten

Sprid istället vedaska runt träd, häckar, bär- och fruktbuskar.

Luktar illa

En ruten lukt tyder på att det är brist på luft. Innehållet kan vara för kompakt eller för blött. Tillför komposten täckmaterial som suger fukt och blanda in det ordentligt så att komposten blir väl luftad. En annan orsak till dålig lukt kan vara att det är för lite strömaterial i förhållande till köksavfallet - med andra ord för lite kol i förhållande till kväve. Tillför komposten mer kolrikt material och finfördela

hushållsavfallet. Dålig lukt kan också vara att komposten är för blött. Blanda i mer sågspån, träflis, gammal kompostjord eller gamla torra löv. Täck nogga när kött och fisk lagts ner. Vätska i botten av behållaren kan lukta illa, och lägg därför ett lager grenstumpar i botten (fingerlånga och -tjocka). Hushållsavfallet som lagts i, t.ex. räkskal, fiskrens eller köttrester, kan lukta illa. Det är viktigt att täcka detta avfalla nog. Det säkraste sättet är att täcka med kompostströ.

Långsam nedbrytning

Det är naturligt. Kompostering tar tid, särskilt om det är kallt.

Inget händer

Orsaken är då oftast att det saknas kväve, dvs komposten innehåller för mycket kolrikt material. Om du tillsätter kväverikt avfall, till exempel färskt gräsklipp, köksavfall eller stallgödsel får mikroorganismerna det kväve de behöver och sätter igång att jobba igen.

En annan orsak kan vara att det är för torrt i komposten. Kanske innehåller den för grovt material och har blivit för luftig. Finfördela det grova materialet och vattna försiktigt. Se till att få en jämn fuktighet i komposten. Det kan också finnas för lite material i behållaren för att mikroorganismerna ska kunna livnära sig och alstra värme.

Ogräs

Ogräs som satt frö bör inte läggas i komposten. Annat ogrärens går

bra att kompostera. Besvärliga ogräs som kvickrot, maskrosrötter och tistlar ska inte läggas direkt i komposten. Låt dem ligga i solen och torka först.

Vattna

Färskt, organiskt köksavfall innehåller mycket vatten. En hushållskompost

behöver därför sällan vattnas. Tvärtom är det viktigt att tillsätta tillräckligt med strömaterial som suger upp överflödiga vätska. Däremot blir en kompost bestående i huvudsak av trädgårdsavfall torrare och kan behöva vattnas ibland.

Använd en vattenkanna med stril.

Kalka inte komposten

pH-värdet regleras utan att du behöver bekymra dig även om du lägger i mycket löv från bok och ek. Om du kalkar riskerar du att en del av det värdefulla kvävet försvinner.

När är komposten mogen?

Komposten är färdig eller mogen när nedbrytningen har avstannat. Temperaturen är då densamma som omgivningens. Under komposteringen har materialet minskat i volym med ungefär hälften.

Hur lång tid tar det?

Hur lång tid det tar beror på vad du har komposterat, hur väl materialet har finfördelats och hur komposten har skötts. I grova drag kan man säga att en renodlad hushållskompost, med matavfall och strö, tar ca 4-6 månader att bli halvfärdig och 8-10 månader att bli mogen.

Känn om den är mogen

Ofta räcker det med att titta, känna och lukta på komposten för att avgöra om den är mogen. Den färdiga kompostmassan är kornig och mörk till färgen. Den ser ut som jord, känns som jord och doftar som jord.

Full kompostbehållare

Om kompostbehållaren blir full kan det översta skiktet vara ofärdigt material. Ta bort det och lägg åt sidan och ta hand om det färdiga komposten. Lägg sedan tillbaka det ofärdiga materialet i behållaren för fortsatt kompostering.

Tömmer du din behållare en gång om året kan du räkna med att det understa skiktet är färdig mogen kompost och kan användas direkt.

Har du fyllt behållaren på kort tid, dvs 4-6 månader, är det understa skiktet halvfärdig kompost som kan efterkomposteras i en enklare behållare, t.ex. GreenLine Keeper Galler.

Användning av kompostjord

Kompostjord är utmärkt både som jordförbättringsmedel och som planteringsjord. För vissa ändamål är det lämpligt att sålla den innan den används. Det finns färdiga såll att köpa men du kan också tillverka ett själv av en träram och ett ståltrådsnät med ca 15 mm maskor.

Jordförbättringsmedel

Som jordförbättringsmedel ska komposten användas utspädd. Sprid ca 10 cm kompost på jorden (eller så mycket som du ha tillgång till) och mylla ned den i det översta jordlagret i grönsakslandet, runt fruktträd, bärbuskar, prydnadsbuskar och i rabatten. Om du sprider komposten på våren, ska du göra det några veckor innan du sår eller planterar.

Planteringsjord

Till planteringsjord, både ute och inne, blandas mogen, sållad kompost med vanlig jord eller torv. Blanda en del kompostjord med fem delar vanlig jord. Komplettera gärna blandningen med lite höns gödsel och du får en förstklassig planteringsjord till träd, buskar och plantor, till balkonglådor, urnor och krukväxter. Ungefär 1 dl höns gödsel till en tio-litershink med kompost kan vara lämpligt. Ren kompost är olämplig att använda som såjord, eftersom den innehåller för mycket näring eller svamp som är skadlig för de späda plantorna.

Toppdressing

Kompostjord kan även användas som toppdressing till gräsmattan. Sprid ut sållad, mogen, utspädd kompost i tunna lager, 1-2 cm på gräsmattan. Kompostjord höjer pH-värdet och motverkar mossbildning. Bäst mår gräsmattan om du toppdressar i slutet av april eller början av augusti.

Ovälkomna gäster

Råttor och möss

För att en varmkompost ska bli godkänd av Miljö & Hälsovårdsmyndigheten krävs att komposten är isolerad, sluten och försedd med maximalt 6 mm ventilationshål.

GreenLines varmkomposter motsvarar dessa krav och klassas därför som en skadedjurstät behållare.

Tips för att hålla gnagare borta:

- Spill ej vid ifyllning.
- Håll rent runt behållaren.
- Var noga med att tillsätta strö och röra om i komposten vid varje ifyllning.
- Ställ eventuellt behållaren på ett finmaskigt nät typ hönsnät som viks upp. Ingår EJ i förpackningen.
- En rätt skött kompost drar inte till sig skadedjur. Garantin kan därför ej åberopas i de fall skadan orsakats av gnagare eller annan åverkan som inte kan hänföras till fabriktionsfel.

Myror

Det är för torrt. Tillför blött hushållsavfall och rör om. Vattna helst inte direkt i komposten, det rinner bara rakt igenom. Se även under stycket "Skötsel".

Andra småkryp

Det är normalt med andra småkryp i komposten, de hjälper till med nedbrytningen.

Sniglar

Sniglar gillar bara öppna komposter, i de slutna komposterna blir det för varmt.

Flugor i komposten

Förmodligen används för lite strömaterial, så att flugorna kunnat lägga ägg i matavfallet. Ett flugpapper på lockets insida eller lite hett vatten kan räcka.

Annars ska man täcka komposten med ett lager blöta tidningar. Torka sedan rent locket och kanterna från larver och ägg. Lägg därefter på ytterligare ett lager våta dagstidningar och se till att det täcker ut i kanterna. Riv sedan sönder tidningarna efter 14 dagar och blanda ner dem i komposten. Flugor lockas till det färska avfallet i komposten. Täck alltid nytt köksavfall i komposten ordentligt. Barrträdspån verkar avskräckande på flugor.

Täck med förna

Har man redan fått flugor kan man ta lite förna (det lager av halvt nedbrutna växter som ligger på marken i skogen) och täcka med. I förnan finns det kvalster som äter upp fluglarverna.

För svalt

Det kan också vara för svalt i komposten. Få upp temperaturen med hjälp av kväverikt material t.ex. gödsel eller färskt gräs. Blanda och lufta komposten ordentligt. Täck med ett lager kompost eller vanlig jord.

För blött

Om det är för blött kan också flugor lockas till komposten. Då ska det tillsättas strö och luftas genom att röra om. Täck sedan med ett lager kompost eller jord.

Ta vara på regnvattnet

Alla plantor, särskilt lökväxter, mår bättre av regnvatten eftersom det är vädertempererat och inte klorerat vatten. Regnvatten är fritt från kemikalier och har normalt ett pH värde strax under 6. Att tillvarata regnvatten i en regntunna är både smart, billigt och miljövänligt. Greenline erbjuder regntunnor i olika storlekar och med smarta anslutningskit till stupröret.

Växterna föredrar regnvatten

Att använda regnvatten istället för kommunalt vatten är inte bara ekonomiskt fördelaktigt, det är också bättre för trädgård och växter eftersom det är det naturliga och miljövänliga sättet att vattna på. Växterna föredrar regnvattnet då det kommunala vattnet oftast innehåller en hel del kalk samt klor. Att samla regnvatten är egentligen ganska enkelt. Det enda man behöver göra är att ställa en regnvattentunna vid stupröret!

Ditt bidrag till en bättre miljö

Att samla upp och vattna med regnvatten är att ta vara på naturens resurser och bidra till en bra och hållbar miljö. Regnvatten är en förnybar källa som ingår i det naturliga kretsloppet, och när vi återanvänder det blir vi en del i detta kretslopp.

Läs mer om våra regntunnor och bevattningssystem på www.greenline.eu

GreenLine®

Together we try greener

För en naturlig trädgård med minimal påverkan på miljön

info@greenline.eu
www.greenline.eu

